

Ср.: Чубинский. Труды экспед. в Ю-З край, IV, 28; Максимович Сборник укр. песен I, 97 - 99.

Пояснение рассказчицы. «Цю пісню покойна наша мати, було, співа як колише дітей. Як плаче дитина, вона було ляка: «Цить, - он страшні татари ідуть, вони тебе візьмуть». Або: «Цить, - он старий бубун іде з бандурою, він тебе візьме в торбу». Бубуном у нас в Соколках, Кобилякск. повіту, звали діда, шо грав на бандурі».

25

Забавлять дитину, щоб не плакала

Цить, не плач,
Спечемо калач,
Медом помажем,
Тобі покажем,
А сами з'їмо!
Треба казати с протягом, - дитиня засміється
і перестане плакати.

*Александра Савченко,
Тарасовка Ек. у., 1913 г.*

26

Полсказки, приказка

От тобі казка,
А міні бубликів вязка;
Тобі казка до кінця, -
Мені рюмочка винця,
Тобі циганська дитина, -
Мені грошей торбина.

с. Андреевка Александровск. у., Екатер. губ. 16 март. 1885

КОЛЯДКИ, ЩЕДРІВКИ І ПОСИПАЛЬНІ ПІСНІ

(Для малих дітей)

27

Колядочка, колядниця,
Добра з маком паляниця,
А суха не така,
Дайте, дядьку, пятака.

*Дивчата Явдоха и Палажка Самарские,
Краснокутовка Ал. у., 1889 г.*

28

Колядин – дин,
Я у батька один,
Мене не питайте,
Та ковбаси дайте,
І кусок кишки –
Іззім у затишку,
Ще й кусок кров'янки, -
Закопаю в ямку.

*Хлопець Петро Гузенко, с. Воскресенка,
27 грудня 1913 г.*

29

Коляд, коляд, колядниця,
Добра з медом паляниця,
А без меду не така,
Дайте, дядьку, пятака,
Як не дасте пятака,
Візьму вола за рога,
А кобилку за гривку,
Та поведу на могилку,
А з могилки на тічок,
Дайте, дядьку, пятачок,
Куплю собі козушок.

*Александра Савченко,
с. Тарасівка Ек. у., 30 дек. 1912 г.*

30

А у пана, пана,
Три стога жита,
Четвертий гречки –
На варенички,
А п'ятий вівса,
І колядка вся!

*Данило Фень, Андріївка
Ал. у., 1885 г.*

31

А у дядька, дядька
Дядина гладка,
Сидить вона на припічку,
В червоному очіпочку,

Не хоче вставать,
Ковбаси давать.

*Александра Савченко, 22 л.,
Тарасовка Ек. у., 23 ноября 1915 г.*

32

А у дядька, дядька
Дядина гладка,
Як хату мете –
Ногами плете,
Як діжу місить, –
То й сопляк вісить.

*Дивчинка Федосья Деркачивна,
с. Воскресенка Ал. у., 21 дек. 1913 г.*

33

Сидить дід на стільці,
Вбувається в постільці,
А дядина мордується,
Шо в чоботи не вбується,
А в ботики не хочеться,
Бо вустілки волочаться.

*Афанасий Свитлышный, 40 л.,
Вознесенка Алекс. у., 25 декабря 1878 г.*

34

Чи дома-дома дядько Хома?
Сидить же він в кінці столу,
А на йому шуба – люба,
А на шубі – поясочок,
На поясочку – калиточка,
А в калиточці – сім селезеньків,
Сьому – тому – по селезеньку,
А нам, братці – по періжечку,
А старім бабам – по паляниці,
Шоб плодились телиці,
Ще й чорні ягниці!

*Александра Савченко, 20 лет,
с. Тарасовка Ек. у., 3 дек. 1913 г.*

35

Горобчик летить,
Хвостиком вертить,

А ти діду, дбай,
Копіічку дай,
Копієчка не така, –
Дай пятака,
Як не даси пятака,
Візьму вола за рога,
А кобилку за чупринку,
Та поведу на могилку.
А з могилки на майдан,
Кому схочу, то й продам.

*Хлопець Степан Штанкович,
с. Воскресенка Ал. у., 23 дек. 1913 г.*

36

А у нашого пана
Золоті ворота!
Ой рай, рай,
Ой рай, розвийся,
Христос народився,
В цьому дому!
А за тими воротами,
Стояло три стовпа!
Ой рай, рай...
А на первiм стовпi
Ясний місяць сходе!
Ой рай, рай...
То ж не місяць,
То дому хазяїн!
Ой рай, рай...
А на другiм стовпi
Ясне сонце сходе!
Ой рай, рай...
То ж не сонце,
То дому хазяйка!
Ой рай, рай...
А на третьому стовпi
Ясні зірки сходять!
Ой рай, рай...
То ж не зірки, –
То панові дітки
Ой рай, рай,

Ой раю, розвийся,
Христос народився,
В цьому дому.

*Хлопець Кирилло Новиченко, д. Горки
Павлоградського уезда, 27 дек. 1913 г.*

37

Що у цього хазяїна та на його дворі
Рай розвився, ой рай розвився,
Христос народився в його дому!
Жито родило, золотее стебло, жемчужнее зерно,
Жемчужнее зерно, срібний колос;
Золотее стебло – то сам хазяїн,
Жемчужне зерно – то жена його,
Срібний колос – то ж діти його
Ми ж тебе, хазяїну, та й не понижаєм!
С святим Рожеством поздоровляєм!
Рай розвився, ой рай розвився,
Христос народився в його дому!

*Дівочка Пелагея Маказаненко, д. Николаевка
Алекс. у., 19 декабря 1913 г.*

38

Що у цього хазяїна та на його дворі
Рай розвився, ой рай розвився,
Христос народився в його дому!¹
Жито родило, золотее стебло, жемчужное зерно,
Жемчужное зерно, срібний колос;
Золотее стебло – то сам хазяїн,
Жемчужнее зерно – то хазяйка його,
Срібний колос – то ж діти його.
Ми ж вас, хазяїне, та й не забуваєм,
С святим Рожеством поздоровляєм!

*Пелагея Маказаненко, д. Николаевка Ал. у.,
19 декабря 1913 г.*

39

А у нашого пана пані молодая,
Ой рай розвився,
Христос народився

¹ Этот двухстишный припев повторяется после каждой строчки колядки.

В цьому дому!¹
Паня молодая, світлонька новая,
А у тій світлонці та стоять три столи.
А на первім столі – білі калачі,
А на другім столі – та вино-зелено,
А на третім столі – та медок-солодок!
Шо білі калачі – для хазяюшки харчі,
А вино-зелено – для хазяїна його,
А медок-солодок – для хазяйських діток!
Ми тебе, пане, не забуваєм,
З Рожеством поздоровляєм!

*Василь Евстаф. Билоус, с. Вознесенка
Алекс. у., 22 сент. 1913 г.*

40

Що у цього пана та на його дворі
Ой світила, ой світила,
Ясная зоря, у Бога Царя²!
Та на його дворі скамья застлана,
А на тій скам'ї три кубкі стоять,
Шо первий кубок – то сам хазяїн,
Шо другий кубок – то жена його,
Шо третій кубок – то дітки його.

*Клавдия Матвиенкова, 12 л., д. Николаевка
Алекс. у., 18 дек. 1913 г.*

41

Пану господарю, та застилай столи,
Ой радуйся, Боже, просвіщайся, земле,
Син Божий народився³.
Клади калачі із ярої пшениці,
Та будуть у тебе аж три святителі:
Шо первий святитель – пресвятий Ілья,
А другий святитель – пресвятий Васілій,
А третій святитель – прісвятее Рожество!
А святее Рожество нам радость принесло!

*Екатерина Маказаненко, 13 л.,
Николаевка Ал. у., 19 декабря 1913 г.*

¹ Припев после каждого стиха.

² После каждого стиха припев повторяется.

³ Припев повторяется после всякой строки колядки.

42

Ой гула, гула
Крутая гора,
Святий вечер!
Дівка Оленка
Вино стерегла,
Святий вечер!
Вино стерегла, –
Кріпко заснула,
Святий вечер!
Як налетіли
Райскії пташки,
Святий вечер!
Та подзьобали
Зелене вино,
Святий вечер!
Як проснулася
Дівка Оленка,
Святий вечер!
- Ой гиля, гиля,
Райскії пташки,
Святий вечер!
Ой не дзьобайте
Ви цеє вино,
Святий вечер!
Нам цього вина
Багато треба,
Святий вечер!
Брата женити,
Сестру давати,
Святий вечер!
Ще я, молода,
Зарученая,
Святий вечер!

*Палажка Самарская, 14 л. Краснокутовка Ал. у.,
25 декабря 1889 г.*

43

Ой рясна, красна в лузі калина,
Ой дай, Боже, святий вечер!
А ше красніша у Івана дочка Катерина,
Ой дай, Боже, святий вечер!

У Івана дочка, дівка Катерина,
Ой дай, Боже, святий вечер!
По двору ходе, як соничко сходе,
Ой дай, Боже, святий вечер!
А в сіни зайшла, – як зоря зійшла,
Ой дай, Боже, святий вечер!
У світлоньку ввійшла – нарядилася,
Ой дай, Боже, святий вечер!
У церковку пішла, поклонилася!
Ой дай, Боже, святий вечер!
Там попи стояли та книги читали,
Ой дай, Боже, святий вечер!
Книги читали, їй все питали,
Ой дай, Боже, святий вечер!
- Ой чи ти царівна, чи ти королівна?
Ой дай, Боже, святий вечер!
- Я й не царівна, я й не королівна!
Ой дай, Боже, святий вечер!
Я Івана дочка, дочка Катерина,
Ой дай, Боже, святий вечер!

Олександра Савченко, 20 л., Тарасовка Ек. у.,

44

Чи дома-дома, бідная вдова?
Славен еси, славен еси,
Славен Господь Бог на небесі!¹
Немає дома – пішла до Бога,
Бога молити, долі просити.
Удово, вдово, іди додому,
Застилай столи, клади калачі,
Будуть у тебе разом три гості.
Первий же гость – темний місяць;
Другий же гость – ясне сонечко;
Третій же гость – дрібен дощик.
Що місяць каже: – Я зійду, зійду пізно звечера.
Возрадується весь мир хрещений,
Щука-риба у морі, козак в дорозі.
Що сонце каже: – Як я ізійду рано в неділю,
Возрадується весь мир хрещений,
Щука-риба у морі, дівка у полі,

¹ Припев после каждого стиха.

Шо дощик каже:– Як я упаду тричі у маю,
Возрадується весь мир хрещений,
Та вроді земля жито, пшеницю,
Жито, пшеницю, всяку пашницю.
Пану господарю,
С празником поздоровляю,
З Ісусом Христом,
С святим Рожеством!
Дайте надохід, хоть коротенький,
Та ситенький!

*Марья Графская, 17 л., д. Кушугумовка Алекс. у.,
8 января 1881 г.*

45

Нова рада стала,
Як на небі хмара,
Над вертепом звізда ясна
Весь світ осіяла!
Де Христос родився,
От Діви воплотився,
Там чоловік – Дитя Боже
У яслах сповився!
Перед тим Дитятком,
Чабанець з ягнятком,
На коліна припадає,
Царя Христа восхваляє!
Ой ти Царю наш, Царю,
Прийми од нас дару,
Пошли, Боже, літа многі,
Цього дому господарю!
Шоб і хліб родився,
Шоб і скот плодився,
Шоб наш пан хазяїн
Нічим не журился!

*Василь Билоус, 30 л.,
Вознесенка Ал. у., 30 ноября 1913 г.*

Ср.: Чубинский. Труды, III, 330, № 59

46

Новее літо, новее літо, нова новина,
Спородила Діва Марія Ісуса Христа.
Спородивші Ісуса Христа, в яслах сповила,

З неба зійшла ясна зоря, Христа согріла.
А сповивши, Діва Марія лягла спочивать,
Прилетіли три янгола з неба, Христа доглядать.
Як заспівали три янголи, з неба летюче,
Темної ночі зо звіздою Христа славлюче.
Як зачула Діва Марія, – ужахнулася,
Не жахайся, Діва Марія, це ангельський глас,
Прийми Дитя народженне на руки прі нас.
В Божому раю, в Божому раю, сади зацвіли,
А к святому Рождеству Христову сніги випали.
Молітеся, христіяне, Богу, шо Рожества діждались.
Будьте здорові с святим вечером!

*Василий Билоус,
с. Вознесенка Ал. у., 3 декабрия 1913 г.*

47

Новее літо, новее літо,
Нова новина,
Спородила Діва Марія
Ісуса Христа
Спородише, лягла спочивать,
Прилетіли три янголи
Христа доглядать.
Як почула Діва Марія, –
Ужахнулася,
Не жахайся, Діва Марія,
Це янгольській глас,
Прийми, прийми Дитя роженное
На руки при нас.
В Божому раю, в Божому рою,
Сади зацвіли,
А к святому Рождеству
Ріки протекли.

*Колядники – Явдоха и Палажка, дивчата из Слободки,
предм. г. Александровска, 25 декабрия 1885 г.*

В другом варианте после последних слов: «К святому Рождеству
рікі протекли» колядка заканчивается:

А к святому Рожеству
Сади росцвіли.
Не так цвіли,
Не так процвітали,

Як інієм припали,
Молітеся, християне, Богу,
Шо Рожества діждали.

*Дивчина Александра Савченко, из с. Тарасовкы,
Екатерин. у., 25 дек. 1913 г.*

48

Ой дивное народженіє Божого Сина,
Його днесь спородила Діва Марія,
Спородила Суса Христа, ясно сповила,
Ясна зоря з неба Хреста согріла.
Ніхто ж цього не дознався – Божая тайна,
Дозналися два янгола, з неба летюче,
Темної ночі зо звіздою Христа глядуче,
Як узнала Діва Марія – сполохнулася.
Не полохайсь, Діва Марія, – це янгольский глас,
Прийми Дитя народженне на руки прі нас.
Ой як духнув Господь духом – сніги ростали,
А к святому Рожеству сади зацвіли,
А к святому Великодню ріки потекли,
А к святій неділеньці сади зацвіли.
Та зацвіло райське древо – зеленії віти,
Возрадувались старі люди і малії діти.
Поклоняйтесь цьому Царю народженному,
На сім світі много літ жити украшенному.
Пане господарю,
С празником поздоровляю,
З Ісусом Христом,
З святим Рожеством!
Будьте здорові з святим вечером!
Дайте надохід:
Хоть коротенький,
Та ситенький!

*Марья Графская, 17 л.,
д. Кушугумовка Алекс. у., 8 января 1881 г.*

49

А в Києві на Лимані чоловіча рада
Там Марія воду брала, Сина родила.
Як Сус Христос народився,
У сім год явився.
Молітеся, християни, та Цареві-Богу,

Молітеся, припадайте до Його порогу.
Та згадайте, християне, своє життя:
На цім світі добре жити – малеє життя,
На тім світі худо жити – та й віку нема.
А цей же світ, як маків цвіт, – Божая роса,
Вітер віє, росу жене – увесь світ мене.
А к святому Рожеству сніги упадуть,
А к святому Воскресенню ріки розільють;
Розівьється всяке древо і всякі цвіти,
Зрадуються старі люди, ще й малі діти.

*Вера Шевцивна-Быцюринна, 55 л.,
Александровск, 23 ноября 1915 г.*

50

Ой у пана Ільї, та на його дворі,
Там горять огні негасимі,
Печуть рибку осятринку,
Богородиці на родинку,
Богородиця Сина родила,
Всіх святіх поскликкала,
На лавці їх садовила.
Стали думать і гадать,
Яке Йому мення дать.
Дали мення святого Петра, –
Богородиця не злюбила,
Усіх святіх посмутила,
Боже наш!
Дали мення святого Ілїї, –
Богородиця не злюбила,
Усіх святіх посмутила,
Боже наш!
Дали мення Ісуса Хріста, –
Богородиця возлюбила,
Усіх святіх звеселила,
Боже наш!

*Дмитрий Бойченко, 13 л.,
д. Николаевка Ал. у., 19 декабря 1913 г.*

51

А у пана Ільї,
Та на його дворі,
Там горять огні негасимі,

Печуть рибку осятринку,
Богородиці на родинку,
Богородиця Сина родила,
Всіх святих зазивала,
На лавку їх посажала,
Стали думать і гадать,
Яке Йому мення дать.
Дали Йому мення,
Пресвятого Петра, –
Богородиця не любила,
Всіх святих посмутила,
Боже наш!
Дали Йому мення,
Пресвятого Ілії, –
Богородиця не любила,
Всіх святих посмутила,
Боже наш!
Дали Йому мення
Ісуса Христа, –
Богородиця любила,
Всіх святих звеселила,
Боже наш!

*Дмитрий Бойченко, д. Николаевка Ал. у.,
19 дек. 1913 г.*

52

Ішов Христос дорогою,
Зустрів дівку із водою.
– Ой дай, дівко, води пити,
Сухі уста промочити.
– Ой це вода нечистая,
В ній купалась Причистая.
– А ти, дівко, не справдива,
Аж два сина спородила,
У цій воді потопила.
А та дівка злякалася,
Христу в ноги кланялася.
– Ой ти, дівко, не лякайся,
Іди в церкву сповідайся.
Поки дівка в церкву ввійшла, –
По коліна в землю ввійшла,
Поки дівку сповідали,

То на неї земля впала.
Ой кликнули Петра-Павла,
– Дайте ключі от пекла і рая!
Будем пекло отперати,
Грішні душі випускати,
Тільки тую не пустити,
Шо в неділю рано їла,
А в п'ятницю пісню піла,
А в суботу пораненько,
Прогнівала отця-неньку.

*Хлопець Иван Гулый с. Воскресенка Ал. у.,
28 декабря 1913 г.*

53

Йшла Марія лужком-бережком.
Амінь, амінь, аллілуя,
Лужком-бережком¹.
Зустріли її аж три жидовина,
Стали питати, розпитувати:
– Ой де ж Ти ідеш, Діво Марія?
– Ой Я йду, іду на Сіянську гору.
На Сіянській горі церковка стоїть,
А в тій церковці три гроба лежить:
В першому гробу – Сам Христос лежить,
В другому гробу – Іван Христитель,
В третьому гробу – Діва Марія.
Над Сусом Христом – книжки читають,
Над Христителем – свічі палають,
Над Марією – квітки розцвілились.
Ой розцвілися – аж під небеса.
Усі небеса ростворилися,
Усі святії поклонилися!

*Александра Савченко, 20 л.,
с. Тарасовка Ек. у., 25 декабря 1913 г.*

54

Йшла Марія лужком-бережком,
Амінь, амінь, аллілуя,
Лужком-бережком!
Та й зустріла та три жидовні:

¹ Такої же припев после кожного стиха.

– Чи ви, жидови, Христа мучили?
– Ой не ми ж, не ми, то ж наші діди!
Ішла Марія на Святу Гору,
На Святій Горі – кряжі кряжують,
Кряжі кряжують, – церкву будують,
А в тій церкві – три гроба стоїть,
А в пернім гробі – Сус Христос лежить,
А в другім гробі – Іван Христитель,
А в третім гробі – Діва Марія,
Над Сусом Хрістом – книги читають,
Над Хрестителем – свічі палають,
Над Марією – цвіти росцвілись,
А із тих цвітів та вилетів птах,
Та полетів він аж під небеса,
Усі небеса ростворилися,
Та всі святії поклонилися!
Пане господарю,
С празником поздоровляю,
С Сусом Хрістом,
З новим Божеством!

*Дивчата Уляна и Маруся Графские из д. Кушугумовки
Ал. у., 25 декабря 1881 г.*

Ср.: Чубинский. Труды, III, 343, № 74, 353, № 82.

55

А у четвер пізнесенько
Збіралася вся жидова,
Вона раду радила жидівськую,
Як Суса Христа на муку брати,
На хрест Його распинати,
Руки й ноги гвоздём прибивати,
Терновий вінок на голову накладати,
Терновий вінок наложили,
І в гроб Його положили,
Склепом Його заклепили,
Ще й каменем накотили
І свічі посвітили,
Кругом сторожу постановили.
Вся сторожа та й заснула,
Прийшла к Йому Божа Мати,
Стала плакати, ридати.

– Не плач, Мати, не журися,
Я не навіки помераю,
За всіх православніх муки приймаю.
Третього дня воскресаю.

*Александра Савченко, Тарасовка Ек. у.,
25 декабря 1913 г.*

56

А в неділю рано-пораненько
Собіралась вся жидова,
Вона раду радила жидівськую,
Як Суса Христа на муку брали,
На хрест Його розпинали,
Руки й ноги гвоздём прибивали,
Терновий вінок на голову клали,
Терновий вінок наклали
І в гроб Його положили,
Склепом Його заклепили,
Ще й каменем накотили
І свічі посвітили,
Кругом сторожу постановили.
Вся сторожа та й заснула,
Прийшла к Йому Божа Мати,
Стала плакати, ридати.
– Не плач, Мати, не журися,
Я не навіки помераю,
За всіх православніх муки приймаю,
Третього дня воскресаю.

*Александра Савченко, Тарасовка Ек. у.,
25 декабря 1913 г.*

57

А сьому дому як у раю,
Туди збіралися пани-генерали,
Як Суса Христа на муки брали
І на хрест Його розпинали,
Гвіздками руки й ноги прибивали,
Ще й оливою очі заливали,
І шипшиною підперезали,
Терновий вінець надівали,
І в гроб Його положили,
Ще й каменем заложили,

Стороженьку постановили.
Як прийшла к Йому Діва Марія,
Діва Марія – Божая Мати,
Стала плакати, і ридати,
І до гроба припадати:
– Ой Сину Мій, ой Боже Мій,
За кого ж Ти муки приймаєш?
Прийняв муки, прийняв рани,
За православні християни!

*Пелагея Бицурина, 14 л.,
Александровск, 30 декабря 1912 г.*

58

Ой на горі, на распутті,
Там збирались пани-генерали,
Вони собі совіт мали,
Як на муку Хріста брали,
На хрест Його розпинали,
Гвіздками руки й ноги прибивали,
Терновий вінець накладали,
Поз древо кров спускали.
Прийшла к Йому Божа Мати:
– Ой Сину ж Мій, ой Боже ж Мій,
Чого Ти слова не промовиш,
Чом Ти Моїх слів не ускорбиш?
– Мати ж Моя, Діво Марія,
Я ж не навіки помераю,
За православніх християн страсті приймаю:
Прийняв муки, прийняв рани,
За православні християни.

Приговорка:
Пане господарю,
С празником поздворяю!
З Ісусом Христом,
З новим Божеством!

*Ульяна Графская. 17 л.,
Кушугумовка Ал. у., 8 января 1881 г.*

Ср.: Чубинский. Труды, III, 366, № 90.

59 А

Щедрик-ведрик,
Дайте вареник,

Грудочку кашки,
Кільце ковбаски,
А ще мало –
Дайте сало,
А ще донесу –
Дайте ковбасу!
А ще кишку –
Іззім в затишку!

Данило Фень, Андреевка Ал. у. 31 дек. 1885 г.

60 Б

Щедрик-ведрик
Дайте вареник,
Грудочку кашки,
Кільце ковбаски,
Мати казала,
Шоб дали сала,
Батько сварився,
Шоб не барився,
Короткі свитки,
Померзнуть литки,
Добрий вечер!
Давайте дохід,
Бо затягнем хату на лід!

*Хлопці Степан Тоцкий и Антон Калюжный,
с. Воскресенка Ал. у., 30 декабря 1913 г.*

Ср.: Чубинский. Труды, III, 477, № 55.

61

Щедрик-ведрик,
Дайте вареник,
Грудочку кашки,
Кильце ковбаски,
А ще мало –
Дайте сало.
А ще донесу –
Дайте ковбасу,
А ще кишку –
Іззім в затишку.
А батько сваривсь,
Шоб я не баривсь,

Мати казала,
Шоб дали сала.

*Хлопец Антон Калюжний, с. Воскресенка
Ал. у., 28 дек. 1913 г.*

62

Щедрівочка щедрувала.
До віконця припадала:
– Чи ти, тітко, наварила,
Чи ти, тітко, напекла?
Принеси нам до вікна!
Тітка млинців напекла.
Та понесла до вікна.
Собі пальці попекла.

*Александра Савченко, 2 декабля 1912 г.,
с. Тарасовка Екатер. у.*

63

Ой на річці, на Ордані,
Там Причиста ризи прала,
Свого Сина сповивала,
На ялині колихала,
А де взялися аж три анголи,
Узяли Христа на небеса,
Усі небеса ростворилися,
Усі святії поклонилися.

*Хлопец Петро Гузенко, с. Воскресенка Ал. у.,
27 декабля 1913 г.*

Ср.: Чубинский. III, 442. № 7. А.

64

Миланки ходили,
Васильки носили,
Василечку, татку,
Пусти мене в хатку,
Бо я жито жала,
Золотий хрест держала,
Золотую кадильницю,
Срібну тарільницю.
Молітеся, люди,
До вас Христос буде,
Богу свічу ставте,

А нам періг дайте,
Та ще й не ламайте,
А цілий давайте,

Хлопец Данило Фень, Андреевка, 31 дек. 1885 г.

65

А у цього пана, та у його дворі
Щедрий вечер, добрий вечер,
Добрім людям на весь вечер¹!
Стояло древо тонке та високе,
Тонке та високе, листями шіроке,
А під тим деревом коник вороненький,
А на тому коні Коля² молоденький,
Коника сідлає, с конем розмовляє,
С конем розмовляє, з двору виїзжає.
А у його ненька, та сильно старенька,
Ой як виряжала, його научала:
– Не їдь ти, синку, в чужу сторононьку,
В чужу сторононьку та й на войноньку.
Та й не поспішайся та поперед війська,
Та й не оставайся та і позад війська.
Коля молоденькій не послухав неньки,
Та поперед війська сильно конем грає,
А позад війська мечеком махає.
Як углядів його та турецький царь:
– Якби я знав, чий то син воює, –
То я б же за його і царівну отдав,
Половину царства і ще й государства...
Коля молоденькій царю відповідає:
– Шо твоя царівна та мені не рівна,
Та шо твоє царство, та мені не панство.
Щедрий вечер, добрий вечер,
Добрім людям на весь вечер.
Приговорка щедривников:
Дай, Боже, вечер добрий,
А нам надохід довгий.

*Ульяна Графская, 17 л.
Кушугумовка Ал. у., 8 января 1881 г.*

¹ Припев после каждого стиха.

² В песню вносят имя хозяйского сына.

А у нашого пана та на його дворі.
 Щедрий вечер, добрий вечер!
 Добрим людям на весь вечер¹.
 Там стояло древо тонке та високе.
 Тонке та високе, листями широке,
 А під тим деревом коник вороненький,
 А на тому коні Іван² молоденький,
 Коника сідлає – с конем розмовляє,
 С конем розмовляє – з двору виїзжає:
 Ой поїдем, коню, в чужу сторононьку
 Турка воювати – військо ратувати.
 А у його ненька та сильно старенька.
 Ой як виряжала, його научала:
 – Ой їдь ти, синку, в чужу сторононьку³,
 В чужу сторононьку та й на войноньку,
 Та не поспішайся та поперед війська,
 Та й не оставайся та і позад війська.
 Іван молоденький не послухав неньки,
 Та поперед війська сильно конем грає.
 А позад війська мечеком махає.
 Ой як угледів його та турецький царь:
 – Якби я знав, чий то син воює, –
 То я б же за його царівну віддав, –
 Половину царства та ще й государства...
 Іван молоденький царю отвічає:
 Шо твоя царівна та мені не рівна;
 Шо твоє царство та мені не панство.
 Приговорка:
 Дай, Боже, вечер добрий,
 А нам надохід довгий!

*Ульяна Графская, 17 л.,
 д. Кушугумовка Ал. у., 8 января 1881 г.*

Ср.: Антонович и Драгоманов. Исторические песни малорусского народа, I, 25, Г.

¹ Припев после каждого стиха.

² В щедрилку вносят имя хозяйского сына.

³ В варианте, записанном в с. Вознесенке от Вас. Белоуса, мать обращается к сыну: Ой їдь, синку, та й не барися,
 Та й додомоньку скоренько вернися.

67

Шо у нашого пана береза стояла.
Щедрий вечер, добрий вечер¹!
Береза стояла, зелена, кудрява,
Дівка Танюша² кору колупала,
Та й носила кору до золотаря:
– Золотарику, ти мій братіку,
Та скуй мені та перстеничок,
Ще й віночок, ще й поясочок;
Шоб в перстенику женихалася,
А в віночку та й вінчалася,
А в поясочку за столом сиділа.
Щедрий вечер, добрий вечер!

*Екатерина Макажаненко, 14 л., д. Николаевка Алекс. у.,
23 декабрю 1913 г.*

68

Ой на горі та на камняній.
Щедрий вечер, добрий вечер³
Там Марія сад садила,
Сад садила й поливала,
Поливала й промовляла:
– Рости, сад, вище мене,
Вище мене, краще мене,
Шо яблочко на покушання,
А цвіточок у віночок,
А листочок на покрашання.

*Татьяна Матвиєнко, 13 л., Николаевка Ал. у.,
19 дек. 1913 г.*

69

Ой сів Христос та вечеряти.
Щедрий вечер, добрий вечер,
Добрім людям на весь вечер⁴!
А шо вечеряти – та рибу-щуку,
Рибу-щуку, ще й білі калачі.
Ще й білі калачі – з ярої пшениці.
Прийшла к Йому Божая Мати.

¹ Припев повторяється после кожного стиха.

² Вставляється ім'я хозяйської дочки.

³ Повторяється после кожного стиха.

⁴ Припев повторяється после кожного стиха.

– Ой сідай, Мати, з нами вечеряти.
– Та спасибі, Синку, та за вечеринку.
Ой дай, Синку, ключі золотії,
Та й отперти рай і пекло,
Та й поотпускати праведні душі,
А три душі та й не випускати:
Шо одна душа в неділеньку рано заспівала,
Шо другая – неньку налаяла,
Шо третя у п'ятінку рано поснідала!

*Александра Савченко. 22 л.,
с. Тарасовка Екатер. у., 30 декабрия 1912 г.*

70

Як сів Христос та вечеряти.
Щедрий вечер, добрий вечер,
Добрим людям на весь вечер¹!
Та прийшла к Йому та Божая Мати.
– Ой сідай, Мамо, та вечеряти!
– Ой спасибі, Сину, та й за цю вечерю,
Дай мені, Синку, та од раю ключі.
Одімкнути рай і пекло,
Та випустити праведні душі.
А однії душі та й не випускати,
Бо та душа сильно погрішила:
Отця-неньку та й прогнівала,
У неділю рано та й поснідала,
У п'ятницю рано пісні співала,
Старшому брату «брешиш» сказала,
Старшій сестрі – дулі давала!

*Василий Евстафиев. Билоус,
с. Вознесенка Алекс. у., 21 сент. 1912 г.*

71

Ой сів Хрестос та вечеряти.
Щедрий вечер! добрий вечер!
Добрим людям на весь вечер!
Та прийшла к йому та Божая Мати.
Щедрий вечер! и. т. д.
– Ой сідай, Мати, та вечеряти.
Щедрий вечер!
Та рибу-щуку ще й білі калачі.

¹ Припев повторяється после каждого стиха.

Щедрий вечер!
Та білі калачі з ярої пшениці.
Щедрий вечер!
– Ой спасибі, Сину, та за вечеринку.
Щедрий вечер!
Ой дай, Синку, золотії ключі.
Щедрий вечер!
Одімкнути рай і пекло.
Щедрий вечер!
Отпустити праведнії душі.
Щедрий вечер!
Тіко однії душі та й не випускати.
Щедрий вечер!
Бо тая душа сильно согрішила.
Щедрий вечер!
Отця-неньку та й налаяла.
Щедрий вечер!
Вона не налаяла, тіко подумала.
Щедрий вечер!
У п'ятнінку рано проспівала.
Щедрий вечер!
А в неділеньку рано поснідала.
Щедрий вечер! Добрий вечер!
Добрим людям на весь вечер!

Палажка Самарская, 14 л.,

Краснокутовка Ал. у., 31 декабря 1889 г.

Ср.: Кулиш. Записки о Южн. Руси, 11, 242; Чубинский. Труды, III, 444, № 8, А.

72

На новое літо
Посіяно жито!
Многая, многая літа!
Многая літа! многая літа!
Як нам Бог погоде,
То жито уроде!
Многая літа!..
Будем жито жать,
В снопики вязать!
Многая літа!..
Будем класти в копи,
Та вдаримо в гопи!

Многая літа!..
Хазяїну много літ,
Хазяюшці не боліть!
Многая літа!..
На здоров'є тому,
Хто у домі цьому!
Многая літа!..

*Хлопчик Кирилл Новиченко,
д. Горки Павлоградск. у., 27 дек. 1913 г.*

73

А в полі, полі Сам Господь ходив,
Діва Марія ризи носила,
Ризи носила, Бога просила:
– Уроди, Боже, жито, пшеницю,
Жито, пшеницю – всяку пашницю.
Ходив Ілія аж до Василя,
А у Василя зерновий пучок,
Наліво махне – житичко росте,
Направо махне – пшениця росте,
У полі зерно, а в хаті добро.

*Хлопчик Петро Рудницький, с. Воскресенка
Александр. у., 26 декабря 1913 г.*

74

Шо в полі, полі
Сам Господь ходив,
Діва Марія їсти носила,
Їсти носила, – Бога просила:
– Зароди, Боже, жито, пшеницю,
Жито, пшеницю – всяку пашницю,
Пошли урожай, щоб мир не страждав!
Направо махне – пшениця росте,
Наліво махне – там жито росте.
Сію, вію, повіваю,
З Новим годом поздоровляю!
З Васільками!

Хлопец Иван Гульйй, там же, 29 декабря 1913 г.

75

А в полі, полі Сам Господь ходе,
Діва Марія обідать носе,

Обідать носе, Бога просе:
– Зароди, Боже, жито, пшеницю,
Жито, пшеницю – всяку пашницю.
Де пава ходе – там жито роде
Де пава хвостом – там жито кустом:
Вслед за этим припев:
На щастя, на здоровье, на новее літо,
Уроди, Боже, жито, пшеницю і всяку пашницю,
Сію, вію, повіваю, вас с празником поздоровляю,
З Новим годом і з Васильками!

*Параска Слобожанская, 17 л.,
с. Свистуново Ал. у., 1 января 1883 г.*

ВЕЛИКОДНІ ПІСНІ

76

Я маленький хлопчик,
Ізлізу на стовбчик,
У дудочку граю,
Христа забавляю,
Вас с празником поздоровляю!
А ви, люди, знайте,
По крашанці дайте.

*Дивчина Палажка Касьяненко,
Покровское Ал. у. 1884 г.*

77

Я малий похолок,
Родився в вівторок,
А в середу рано
Мене в школу дано.
Читаю, читаю,
Нічого не знаю,
Знаю аз та буки,
Даєте копійку в руки.

Она же.

78

Я маленький хлопчик,
Ізліз на стовбчик,
У дудочку граю,
Христа забавляю,